

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

Samling - en del av förskolans vardag

En undersökning om samlingens syfte och ledarrollens betydelse

Emma Hedlund och Erika Öhström

2013

Yrkesexamen ,Grundläggande nivå, 15 hp
Didaktik
Läroprogrammet

Handledare: Elisabeth Björklund
Examinator: Åsa Morberg

Hedlund, Emma & Öhström, Erika (2013). Samling- En del av förskolans vardag. En undersökning om samlingens syfte och ledarrollens betydelse. Examensarbete i didaktik. Lärarprogrammet. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Syftet med undersökningen var att ta reda pedagogers och barns inställning till samling samt hur de resonerar kring samlingens innehåll.

Undersökningen genomfördes med hjälp av ostrukturerade enkäter samt observationer av samling på förskolan. Vi utförde även intervjuer av barn för att få en övergripande bild på området. Resultatet visade att förskollärare anser att samlingen är en betydelsefull aktivitet som bör leda till att läroplanens mål uppfylls, genom att förskollärarna försöker förhålla sig till en pedagogisk tanke. I resultatet synliggörs även likheter med tidigare forskning och litteratur.

Nyckelord:

Förskola, inflytande, ledarroll, miljö, samling, tid.

Innehållsförteckning

Inledning	2
Bakgrund	3
Vad är samling?	3
Samlingens organisation	4
Historisk bakgrund.....	5
Ledarrollen i samlingen	7
Barns inflytande	8
Miljöns betydelse för samlingen.....	9
Syfte och frågeställning	10
Metod	11
Studiens trovärdighet	12
Etiskt övervägande.....	12
Genomförande	13
Metoddiskussion	13
Resultat	14
Tid	14
Samlingens innehåll	15
Ledarrollen	16
Barns inflytande	17
Samlingens miljö.....	17
Gruppen.....	18
Diskussion.....	19
Slutsats	26
Framtida forskning.....	27
Referenslista	28
Artiklar.....	29
Bilagor	30

Inledning

De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten.
(Skolverket, 2010 s.10)

På förskolan finns en aktivitet som kallas för samling där barnen och pedagogerna samlas vid en bestämd tid på dagen oftast alla dagar i veckan och traditionellt sätter sig i en ring på golvet på en beslutad plats. Samlingen är ett viktigt inslag under en dag på förskolan där förskollärares uppdrag är att uppmärksamma och lyssna på samtliga barn. Under samlingen bör samtliga barn få känna bekräftelse och tillhörighet genom att kanske få berätta något när de andra barnen lyssnar. Aktiviteter som främjar gruppen gör så att barnen lär känna varandra och uppfattar att de är en del av gruppen. Att ha samlingen som en rutin varje dag ger barnen trygghet och en chans att varva ner en stund. Samlingen planeras av pedagogen efter barnens intressen och uthållighet.

I detta arbete har vi valt att genomföra en undersökning av samlingen i förskolan. Vi hoppas att detta ger ökad kunskap och att vi själva och andra blir medvetna om hur vi kan arbeta med samlingen på förskolan för att uppfylla förskolans uppdrag.

Bakgrund

Det här avsnittet kommer att handla om tidigare forskning om ämnet samling. Vi olika forskares syn på samling. Lite kort beskriver kapitlet hur samlingen är uppbyggd och vad den innehåller. Ett avsnitt om historien bakom samlingen och hur den har utvecklats från dess uppkomst till idag. Efter det beskrivs pedagogernas roll i samlingen. Avsnittet tar även upp en del om barns inflytande och vilken inverkan miljön har för samlingsstunden.

Vad är samling?

Pedagogen har planerat en aktivitet på samlingen som barnen ska delta i, som kan vara sång, lek, sagor med mera. På samlingen kan även pedagogerna ta upp allmän information som barnen bör ta del av och berätta för barnen vad som kommer att hända under dagen. Ofta skiljer aktiviteterna under samlingen sig inte så mycket åt på de olika förskolorna. Pedagogerna väljer vilken tid på dagen de vill ha samlingen med barnen utifrån hur verksamheten i övrigt är upplagd. Det är även olika hur pedagogerna väljer att dela in barnen. Enligt en svensk undersökning visade det sig att vissa har samlingen i mindre grupper medan andra har samling med samtliga barn på avdelningen i samma grupp (Rubinstein Reich, 1996).

Under samlingen kan olika aktiviteter utföras där många delar av lärande antas ingå till exempelvis sång, lek, diskussion, matematik, sagor, ”närvarotavla”, språk, reflektion och känslor. Björklund hävdar i sin beskrivning av samling i småbarnsgrupp att få sitt namn omnämnt när de är närvarande eller frånvarande är ett sätt att göra barnen synliga och understryka namnens mening (Björklund, 2008). Att använda sig av en så kallad närvarotavla kan vara ett enkelt redskap för att göra alla barn synliga.

Pramling-Samuelsson och Asplund- Carlsson (2003) beskriver samlingen så här:

Samlingarna är oftast korta och problemorienterade. Barn sitter sällan passiva och väntar. Det finns en stor respekt för varje enskilt barn, men också för den gemensamma gruppen som helhet. Trots att det hela arbetssättet genomsyras av reflektion, verbaliserande av tankar och kommunikation så arbetar man hela tiden med att på olika sätt konkretisera och uttrycka sina tankar i lek, drama, bild, musik, konstruktion, text osv. (Pramling- Samuelsson & Asplund- Carlsson, 2003 s. 192)

Med detta menar författarna att samling i förskolan fyller en pedagogisk funktion där barnen är delaktiga och får möjlighet att påverka och ha inflytande över aktiviteten.

Samlingens organisation

På förskolan är det tänkt att barnen bör lära sig att vänta på sin tur, respektera varandra och lära sig att t.ex. lyssna, ett utmärkt tillfälle att lära sig detta är just under samlingen.

Samling är ett av de moment i förskolan där barnet tydligast måste inordna sig i ett kollektiv. Det är också det moment i förskolan som mest liknar skolans lektioner. Här ska barnet, förutom att lära sig något, också lära sig att fungera på det sätt som kommer att krävas i klassrummet: lyssna på varandra, vänta på sin tur, göra sig synlig, motta instruktioner och information i grupp. (Rubinstein Reich, 1996 s. 10)

Under samlingen menar även Olofsson (2010) att barnen lär sig socialt samspel och hur de bör fungera i större skara, detta är övning inför skolan då barnen ska kunna prata i stor grupp. På förskolan förbereds barnen för sin kommande tid i skolan och samlingen kan på så vis vara en förberedelse inför att sitta ner, lyssna och räcka upp handen på sin plats i sitt klassrum (Morsing- Berglund, 1994). Både Morsing- Berglund, Olofsson och Rubinstein Reich har en gammalmodig syn på samling, de menar att aktiviteten ses som en förberedelse inför skolan. Numera är samlingens syfte att uppmärksamma alla barn och en stund för reflektion bland barnen.

Rubinstein Reich (1996) beskriver en tidigare undersökning och där kom det fram att samlingarna pågick mellan 10-30 minuter och vanligast var att schemalägga samlingen till kl.9. Det är också vanligt att barnen delas in i olika samlingsgrupper efter ålder och har samlingen enskilt. Skolverket (2010) uttrycker också att barnen i förskolan bör förbättra sitt kunnande att lyssna, reflektera och uttrycka sina egna tänkesätt och att förstå andras perspektiv. Barnen ska erbjudas möjlighet att öva sin kommunikativa förmåga, utöka sitt ordförråd och utveckla ett resonemang. Tack vare detta anses samlingen vara en viktig del av barnens lärande då många av kraven från läroplanen kan uppfyllas genom just samlingsstunden.

Leach och Lewis (2012) skriver att tidigare forskning om samling och dess användningsområde är till stor del positiv. I artikeln beskrivs samlingen som ett tillfälle där barnens sociala behov tas itu med. Samlingen beskrivs som en omsorgsfullt strukturerad aktivitet där självförtroenden stärks och barnen blir positivt uppmanade att

delar med sig av sina tankar och känslor (Leach & Lewis, 2012).

Samlingen är även en aktivitet där gruppkänslan stärks och där barnen lär sig att respektera varandras tankar och åsikter. Samlingen kan innehålla aktiviteter som övar barnen i samarbete, en samarbetsövning kan vara att bara lyssna på kompisens bredvid till exempel viskleken (Olofsson, 2010).

Historisk bakgrund av samling

Då samlingen började användas redan på tidigt 1800-tal har vi valt att belysa historiken bakom samlingen i bakgrunden. Följande text handlar om samlingens uppkomst, grundare samt grundarens anhängare.

Friedrich Fröbel (1782-1852) startade i Tyskland sin kindergarten och inledde därmed en ny fas för förskolepedagogikens historia. Friedrich var före sin tid och han var den enda som förstod att för att uppfostra barn på rätt sätt behövs utbildning. Fröbel försökte på alla sätt och vis att sprida sin kunskap och sina idéer (Simmons-Christenson, 1997). Fröbel utvecklade något som kallades för "lekgåvor" och det fanns ursprungligen sex olika som utgick från geometriska grundformerna klotet, kuben, prismet och cylindern att använda i samlingen (Simmons-Christenson, 1997).

En av Frøbels lekanvisningar är liknande det som idag finns och kan användas i just en samlingsituation. Barnet skulle sitta i moderns knä och göra rörelser till sånger och dikter, de skulle även titta på bilder tillsammans som de sedan reflekterade över. Genom att göra detta skulle barnen enligt Fröbel "bli medveten om den egna personligheternas möjligheter." (Öman, 1991 s. 25) Att samlas i ring och genomföra olika aktiviteter som bland annat handlar om natur, rytmik och årstider har sina rötter i Frøbels pedagogik (Rubinstein Reich, 1996). Den sfäriska lagen enligt Fröbel är en av universums grundlag som innebär "Den absoluta enheten, det fullkomliga och det fulländade." (Öman, 1991 s. 35) Klotet var på grund av detta en av de viktigaste geometriska formerna för Fröbel (Öman, 1991). Barnen placerades i ring på grund av att de skulle "framkalla det dolda oändlighetsbegreppet i barnens själ." (Rubinstein Reich, 1996 s. 30)

Fröbel öppnade sin första kindergarten år 1839. Syftet med kindergarten var att genom lek och olika aktiviteter skulle barnen utvecklas. Fröbel ansåg att samtliga barn var som små plantor som inom kindergarten skulle "vattnas" för att bli en fullvärdig människa. Utvecklandet av kindergarten blev ej som Friedrich Fröbel hade hoppats och endast ett fåtal verksamheter öppnades (Simmons-Christensen, 1997).

I Sverige är det ett systerpar som räknas till pionjärer för förskolans utveckling i landet. Det är systrarna Maria Moberg (1876-1948) och Ellen Moberg (1874-1955). De förde Fröbelpedagogiken vidare och tog ledarställningen inom barnträdgårdarna. Systrarna blev förespråkare för barnträdgårdens efterföljare som kallades för folkbarnträdgården. Folkbarnträdgården kallades för en "social pedagogisk institution" (Hatje, 1999 s. 33). Det innebar att det var en blandning mellan en social verksamhet och en pedagogisk verksamhet.

Samlingen var en viktig del av verksamheten under barnträdgårdarnas tid. På barnträdgården valde de att låta barnen först leka fritt i ungefär en timme innan det var dags för samlingen, de ansåg att barnen var för uppspelta vid ankomsten för att kunna sitta stilla och lyssna under aktiviteten. Enligt deras pedagogik skulle de varje dag samla samtliga barn på en given plats, kanske vid ett piano gärna där det hängde någon vacker målning som barnen kunde titta på. Där ska ingenting finnas som kan dra till sig barnens uppmärksamhet för då fanns det stora möjligheter att skapa en stund av ro och samling (Moberg & Sandels, 1945).

Enligt barnträdgårdens pedagogik plingades en liten klocka och då städade alla barnen undan det de lekte med och sedan gick de gladeligen till samlingsstunden, inget barn ville missa den. Reglerna pedagogerna hade omkring samlingen var att ej ha för stora grupper, inte heller skulle det vara för stor ålderskillnad mellan barnen i samma grupp. Om det var för stora grupper var det några barn som ej fick sina behov tillgodosedda (Moberg & Sandels, 1945). Till skillnad från Frøbels teori om att barnen skulle sitta i en cirkel sitter dem där i en halvcirkel. Mycket av det som Fröbel utvecklade i sin pedagogik är fortfarande synligt i dagens förskolor.

Ledarrollen i samlingen

Att vara medveten och att ha en pedagogisk tanke bakom samlingen när de planerar är något som krävs av förskollärarna för att kvaliteten på aktiviteten ska ha hög standard. För att skapa högkvalitativ utbildning för barn i tidiga åldrar krävs det pedagogisk kapacitet, kunskap och en grundläggande uppbyggnad av barnens utbildning (Stamopoulos, 2012).

Björklund (2008) som vi tidigare nämnt har forskat om litteracitet hos små barn i förskolan och i hennes avhandling förekommer ett avsnitt om samling. Där nämner hon att både barn och förskollärare deltar i samlingen och att de vuxna där ger utrymme för samvaro, sång samt samtal. Under samlingen får barnen möjlighet att utveckla litteracitet genom verbal kommunikation (Björklund, 2008). På grund av detta är det viktigt att barnen får ta del av samlingen samt att genom aktiviteten bör föra ett aktivt samtal mellan barn, förskollärare och även barnen i mellan. Björklund beskriver även att förskolläraren har en central roll i samlingen då denne uttrycker ord, likheter och tillrättavisar barnen om något blir olyckligt under tidens gång. Förskollärare hjälper till att reda ut tveksamheter och uppmärksammar barnens uttalanden och tankar (Björklund, 2008).

I en samling är kroppsspråk och gester ett användbart sätt att få barnen intresserade. För att barnen ej ska tappa intresset medan de väntar på sin tur kan du med rösten hålla kvar barnets uppmärksamhet. Renberg skriver att gester och kroppsspråk kan ses som ett eget språk som används mycket i vardagssituationer. Människor förlitar sig oftare till vad kroppen säger än orden som kommer ut ur munnen om det skulle motsäga varandra (Renberg, 2006). När någon ruskar på huvudet samtidigt som den svarar ja på en fråga skulle de flesta anta att denne menar nej.

Att använda sig av sitt kroppsspråk är viktigt i möten med barn för att förtydliga sitt vardagliga språk. Barn är ofta skickliga på att tolka vuxnas röst och uttryck i ansiktet och de förstår ofta när de får kommunikation på två olika sätt. Barnen läser av sättet de blir tilltalade på och förstår då vad vuxne anser om barnet. När den vuxne är glad blir oftast barnet glad och det är då lättare att få med sig barnet på sina påhitt (Niss, Hindgren & Westin, 2007).

Åberg och Lenz Taguchi (2005) ifrågasätter hur vuxna egentligen gör när de samtalar med barnen och om de verkligen lyssnar på barnens tankar eller om vi är för upptagna med att förmedla vår egen kunskap (Åberg & Lenz Taguchi, 2005). Ibland hamnar fokus lätt på barnen som lyssnar på förskolläraren istället för att låta dem berätta vad de själva vet och har lärt sig tidigare. Som förskollärare behövs tålamod för att kunna lyssna på barnen även fast det kan ta tid. Därmed kanske ha en längre samling så att alla barnen får ta tid på sig att berätta det de vill. Vissa barn vill kanske inte berätta någonting alls och då får förskolläraren även acceptera det.

Barns inflytande

Enligt utbildningsdepartementet finns det tre grundläggande anledningar till att barn bör få inflytande. Den första är att inflytande räknas som en mänsklig rättighet, den andra är att i skolans demokratiuppdrag är inflytande en viktig del och den tredje är för att inflytande ses som ett villkor för lärande. I rapporten synliggörs att inflytandet ökat både i förskola och skola (SOU, 1996:22; Utbildningsdepartementet Ds, 2003:46). På samlingen är det viktigt att barnen ges möjlighet till inflytande och delaktighet över de aktiviteter som sker och att förskollärarna tar tillvara på deras intressen för att få samtliga delaktiga. Detta styrker även Niss et al, (2007) då de skriver att vuxnas samspel med barn ska utgå från barnens tankar och behov för att få barnen delaktiga och de skriver även att barnen ska få inflytande och ta ansvar för det de har erfarenheter av (Niss et al, 2007). Björklund (2008) håller med till viss del i detta men i hennes beskrivning av samling är det pedagogerna som språkligt dominerar samlingar och att det är pedagogerna som ställer frågor och sedan upprepar barnens svar. Hon beskriver att på detta sätt får barnen uppmärksamhet under samlingen. Att balansera ansvaret i samtalet mellan barn och förskollärare kan vara utmanande. För att lära sig detta krävs övning samt att låta barnen vara delaktiga och att ha tålamod att vänta tills de har talat färdigt.

Om barnen är intresserade av temat som samlingen innehåller menar Åberg och Lenz Taguchi, (2005) att det blir en form av sysselsättning som varken barnen eller förskollärarna anser är rolig eller intressant. För förskollärarna är ambitionen att skapa roliga aktiviteter tillsammans med barnen, trots det kan det hända att barnen inte intresserar sig för samlingen. Därför är det alltid viktigt att ta reda på vad barnen intresserar sig för. Det är för deras skull samlingen utförs och självklart ska det vara så

roligt att barnen ska vilja gå till samlingen utan invändningar menar nämnda författare.

Som förskollärare finns skyldighet att låta barnen vara delaktiga och ha inflytande över sin vardag. Förskollärarna bör enligt förskolans uppdrag ge barnen möjligheten till att bli uppriktigt nyfikna och ha ansvar för att barnen skapar en tillvaro de är trygga och trivs i (Åberg & Lenz Taguchi, 2005). Där barnen är trygga kan de vara sig själva och vågar leka för att lära sig. På förskolan är det många intryck för barnen att ta in och för att få en trygghet i detta är det viktigt att rutiner följs och att barnen vet exempelvis var deras hylla är, var de ska sitta runt matbordet och det är dessa vardagsrutiner som bygger upp trygghet och lärandeprocesser på förskolan (Niss et al, 2007). I verksamheten kan det underlätta för barnen om förskolläraren berättar på morgonen vad det är som ska hända under dagen, på det viset är barnen medvetna om vad som komma skall och har tid att förbereda sig.

Skolverket (2010) menar att barnens behov och intressen bör ligga till grund för utformningen av miljön samt planeringen av den pedagogiska verksamheten. Samlingen fyller en viktig funktion i förskolan och genom denna aktivitet känner barnen delaktighet, samtidigt som de får möjlighet till eget inflytande. Åberg och Lenz Taguchi (2005) beskriver en situation där ett barn innan en samlingssituation uttrycker: "Ingen har frågat mig nån gång om jag är bra på att hålla sångsamlingar. Jag är faktiskt jätteduktig på det!" (Åberg & Lenz Taguchi, 2005, s. 37) Personalen bestämde sig för att prova och de planerade tillsammans hur barnet ville att samlingen skulle genomföras och sedan utförde barnet samlingen ensam med endast lite stöd från förskolläraren. Samlingen fungerade och alla som deltog upplevde att samlingen var rolig (Åberg & Lenz Taguchi, 2005). På detta sätt kan barnen bli delaktiga och kan få stort inflytande över aktiviteter vilket är en av delarna som det står om i läroplanen för förskolan.

Miljöns betydelse för samlingen

Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att det är viktigt att se över miljön som samlingen genomförs i på förskolan, det kan vara en lugn och rogivande plats där barnen känner sig trygga. Samlingen bör alltid vara på samma ställe och inga leksaker eller andra störningsmoment bör distrahera barnen. Ett alternativ kan vara att ha ett eget rum för samlingen, även om rummet under dagen kan användas till andra aktiviteter. Men när samlingen äger rum bör inget annat hända där än det som är tänkt att höra till

aktiviteten. Barnen i förskolan har förmodligen många tankar om vilket rum som kan användas till samling och hur det skulle kunna inredas. Åberg och Lenz Taguchi (2005) beskriver att vi ska lyssna på hur barnen tänker och när vi gjort det kan vi skapa en ”meningsfull miljö som väcker barnens lust och nyfikenhet att söka kunskap.” (Åberg & Lenz Taguchi, 2005 s.33)

Något som också spelar stor roll är hur många barn som deltar i samlingen samt hur de är placerade. Barnens inflytande över placeringen i samlingen varierar på olika förskolor. På vissa förskolor får barnen själva välja vart de vill sitta medan på andra förskolor är barnens placering bestämd av personalen. För att både barn och förskollärare ska få ut det bästa av samlingssituationen, kan de med fördel dela in barnen i mindre grupper så långt det är möjligt. Det kan göras tillexempel genom att dela in barnen i mindre grupper med fler förskollärare i varje grupp, dela in barnen efter ålder och intressen. De får då en annan möjlighet att påverka samlingen samt dess innehåll och det är för barnens skull vi har denna typ av aktivitet. Moberg och Sandels (1945) skriver att samlingen bör ske i mindre grupper och att det kan bli svårare för förskollärarna att hålla ordning på barnen om de är för många. När det är en mindre grupp är det också lättare för varje barn att våga tala och framträda än om det är 20 stycken deltagare i samlingen. Samlingssituationen blir också mer hanterbar för förskollärarna när indelningen går till så här.

Sammanfattningsvis finns det mycket tidigare forskning i ämnet samling, både svenska och utländska undersökningar. Forskningen sträcker sig från tidigt 1900-tal till sent 1990-tal, dock finns det inte mycket uppdaterad forskning från 2000-talet och framåt. Det forskningen från 1850-talet till 1990-talet har kommit fram till är att samlingen är en plats för lugn där kommunikation, lek och lärande är huvudsyftet. Det som saknas är uppdaterad forskning från 2000-talet som kan vara relevant att koppla vårt arbete till.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att vi vill undersöka manliga och kvinnliga förskollärare i en samlingssituation samt få deras syn på innehållet i samlingen. I detta arbete vill vi även undersöka barnens syn på samling.

Dessa frågor vill vi besvara:

Hur resonerar pedagogerna om samling som aktivitet?

Vad innehåller samlingen och hur är den organiserad?

Vi vill ta reda på vad pedagogerna anser vara viktigt i samlingen och när på dagen de väljer att samlas för att barnen ska få ut så mycket som möjligt av den. Vad väljer förskollärarna att göra på samlingen och varför väljer de aktiviteten.

Metod

I detta avsnitt beskrivs de olika metoder vi använder oss av när vi gör vår undersökning.

Utifrån studiens undersökningsområde bestämde vi oss för att genomföra ostrukturerade enkäter (se bilaga 1) av pedagoger och att göra muntliga intervjuer med barn (se bilaga 2) samt att observera samlingssituationer. En ostrukturerad enkät består av öppna frågor där den tillfrågade själv formulerar sitt svar (Stukát, 2005). Intervjuerna med barnen blir mer som ett öppet samtal, enligt Doverborg & Pramling-Samuelsson (2000) föredras ett vardagligt samtal före en strukturerad intervju för att få utvecklade svar från barnen. Vi bestämde oss för att undersöka samlingen ur både barn och pedagogers synvinkel för att ta del av bådas perspektiv. Syftet med observationerna är att se hur förskollärarna använder sig utav samlingen i verksamheten. Då vi inte vet med säkerhet att förskollärarna svarar sanningsenligt på enkäterna väljer vi även att genomföra observationer. Stukát (2005) beskriver observationen som ett verktyg för att ta del av den information som eventuellt saknas i enkäter samt intervjuer. Under observationen kommer vi att undersöka hur pedagogen agerar tillexempel, vilket tonläge används, hur använder förskolläraren sitt kroppsspråk och hur agerar pedagogen vid störningsmoment? Niss et al, (2007) skriver att det är en viktig medfödd förmåga att kunna visa och tolka känslor. De vuxnas ansikte är barnens spegel där många frågor får svar, exempel vem är jag (Niss et al, 2007).

Vi delade ut 30 ostrukturerade enkäter på två olika förskolor samt observerade två samlingar. Anledningen till att vi valde denna metod var för att få en bred undersökningspopulation och därigenom få mer utvecklade svar. Vi valde att samla in informationen innan vi observerade för att väcka en tanke hos pedagogerna om samling. När vi började med insamlingen av materialet var det i början på en ny termin på förskolorna och på grund av det valde vi att börja observera efter några veckor för att verksamheten ska hinna påbörjas efter semesterperiod och inskolningar.

Vi valde dessa förskolor för att de ligger i olika delar av kommunen och för att den ena verksamheten är en ur och skur förskola. Vi samtalade med två barn som var 5 och 6 år

gamla, vi valde dessa för att av erfarenhet vet vi att dessa barn är framåt och kommunikativa.

Studiens trovärdighet

Tack vare vår ihärdighet och bestämdhet fick vi tillbaka många svar på enkäterna, vi fick ett bortfall på endast 26%. Eftersom att vi personligen lämnade och hämtade enkäterna på förskolorna undvek vi mellanhänder där materialet kunde påverkas. Genom detta kan resultatet tyda på stor trovärdighet och att vi även kompletterat enkätsvaren med samtal och observationer. Då vi även använder oss utav observationer för att komplettera undersökningen ökar tillförlitligheten då vi där har möjlighet att se icke-verbal kommunikation som ej framkommer i en intervju eller enkät.

Etiskt övervägande

Grundläggande etiska frågor rör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet för de personer som är direkt inblandade i forskningen. (Bryman, 2002 s.131)

Vi har använt oss utav de fyra etiska principer som gäller för svensk forskning (Bryman, 2002). Vi informerade personerna som medverkar i studien om att deras deltagande är frivilligt samt att de kan avbryta sin medverkan när som helst om de skulle önska. De fick även få ta del av vilka moment som ingår studien. Personalen informerades i god tid på respektive förskola om studien. Detta kallas enligt Bryman (2002) för informationskravet.

Deltagarna i undersökningen får själva bestämma över deras medverkan. Då vi valt att intervjua barn som är ”minderårig” krävdes föräldrars eller vårdnadshavares godkännande, barnens föräldrar har informerats om uppgiften och de har godkänt deras deltagande genom att fylla i fullmakter. Genom detta har vi uppfyllt samtyckeskravet (Bryman, 2002).

Personerna som deltar i undersökningen ”ska behandlas med största möjliga konfidentialitet.” (Bryman, 2002 s. 132) Vi skyddar därför deltagarnas personuppgifter och inga namn kommer att framgå i forskningsstudien. Bryman (2002) kallar detta för konfidentialitetskravet.

All information som vi kommer att få ta del av används endast i forskningssyfte och kommer att sparas i två år för att sedan raderas. Vi har även informerat om att studien kommer läsas av lärare på Högskolan i Gävle och andra studenter, samt om möjligheten att vårt examensarbete kan bli publicerat på internet. Nyttjandekravet beskrivs såhär ”De uppgifter som samlas in om enskilda personer får endast användas för forskningsändamålet.” (Bryman, 2002 s.132)

Genomförande

Vi valde att åka till förskolorna och samtala med personalen om enkäterna. Vi informerade varje avdelning om vårt examensarbete och enkäternas syfte. Efter två veckor samlade vi in materialet och började sammanställa. Under dessa veckor genomfördes även barnintervjuerna. Ena barnintervjun ägde rum i förskolans matsal utan några störningsmoment, det andra samtalet utfördes i soffan på avdelningen. Samtalen valde vi att spela in med hjälp av våra mobiltelefoner för att enkelt kunna lyssna på flera gånger.

Inför observationerna ringde vi och samtalade med personalen på förskolorna och de bestämde en dag samt en barngrupp som passade för vårt ändamål. Under den första observationen var vi placerade bakom barnens ryggar under samlingen. Vi delade upp vem som skulle observera pedagogerna respektive barnen och genomförde sedan observationen med hjälp av löpande protokoll. Andra observationen genomfördes på liknande vis. Det som skiljde observationerna åt var vår placering, vi var nu placerade i avdelningens soffa bredvid barnens samlingsmatta redan innan barnen kom in på samlingen.

För att sammanställa vår undersökning och för att komma fram till ett resultat valde vi att utifrån enkätsvaren dela in resultat i följande teman: Tid, innehåll, ledarrollen, barns inflytande, miljö och gruppen. Dessa teman är kopplade till vårt syfte samt frågeställningar.

Metoddiskussion

Vi upplevde att metoden vi valde gav det resultat vi hoppats på men nu i efterhand skulle vi ha genomfört fler observationer för att få ett resultat som är mindre slumpmässigt. Eftersom vi endast genomfört två observationer är det svårt att dra en

slutsats utifrån dessa. I undersökningen valde vi att till största delen utgå från enkätsvaren, för att vi genom enkäten når ut till flest människor och detta kan ge kraft åt resultatet.

Resultat

Under detta kapitel kommer vi visa upp resultatet efter den analys vi utförde. Vi analyserade enkätsvaren och sorterade ut efter teman vi kan koppla till vårt syfte. De teman vi kom fram till var tid, samlingens innehåll, ledarrollen, barns inflytande, miljö och gruppen. Av 30 utskickade enkäter fick vi tillbaka 22 svar, varav tre var män och 19 var kvinnor. I enkäten fick pedagogerna uppge hur viktig de ansåg att samlingen var på en femgradig skala. Medelvärdet blev då enligt förskollärarna 4,2/5.

Utifrån analysen av både observationer samt intervjuer har vi kommit fram till följande resultat.

Tid

Analysen visar att mer än hälften av förskollärarna väljer att genomföra samlingen innan lunch cirka kl. 10.45-11.00, men att aktiviteten även utförs kl. 9 på förmiddagen. På en av förskolorna har de valt att ha två samlingar om dagen, en samling kl.9.00 och en kl.10.45. Anledningen till att de flesta har valt att genomföra samlingen strax innan lunch är för att få ett naturligt bryt i leken samt att markera att det är dags för en ny aktivitet. Det är flest barn närvarande innan lunch då barnen är pigga och nyfikna. Förskollärarna svarar även att det är viktigt att ha samma tid varje dag för att skapa en rutin för barnen, samt att vara flexibel om det behövs. Längden på samlingen varierar beroende på barnens ålder och mellan förskolorna. För de yngre barnen kunde samlingen vara mellan 5-15 minuter och för de äldre barnen 10-30 minuter. En pedagog uttrycker sig på följande vis: "Även om man gör på samma sätt varje dag så varierar längden på samlingen med någon minut. Samlingen ska vara givande och inte något man stressar igenom."

Enligt barnen som vi intervjuade så uttrycker de att samlingen är på morgonen innan de går ut för att leka. Ett barn beskriver att samlingen pågår ungefär lika länge som barnen äter mat på förskolan.

Under första observationen iakttog vi att samlingen pågick cirka 20 minuter. Efter 20 minuter var barnen fortfarande intresserade och nyfikna eftersom de satt kvar i ringen, men förskollärarna valde ändå att avsluta aktiviteten. Andra observationen pågick drygt 15 minuter med start kl.11.00. Den slutade när det var dags att äta mat.

Samlingens innehåll

14 utav förskollärarna anser att samlingen bör påbörjas och avslutas på samma tydliga sätt. Samlingen brukar enligt pedagogerna innehålla lekar, sånger, reflektion, TAKK (Tecken som alternativ kommunikation), korta berättelser, språk med mera. Ändå svarade mer än hälften av förskollärarna att samlingen i allmänhet blir en sångstund. Mindre än hälften av förskollärarna väljer teman utifrån den lokala handlingsplanen i samlingen. Samlingen är ett tillfälle för att se alla barnen en stund på dagen och uppmärksamma vilka barn som är frånvarande, menar förskollärarna. Så här beskriver en förskollärare samlingen:

Samlingen roar, engagerar och påverkar. Den stärker gruppkänslan och samhörigheten, jag känslan - att få ta plats och vara viktig. [...] Fantasieggande, en möjlighet att förmedla kunskap.

Barnen beskriver att de på samlingen samtalar med varandra, berättar om vad de har gjort under helgen, de äter frukt och ibland sjunger de.

Första samlingen vi observerade gick till så här:

Samlingen genomfördes i skogen och började alltid som vanligt med samma sång. Efter inledningssången tar förskolläraren fram en burk där barnens namn finns på kulor. Ett namn dras ur burken och barnet som nämns får välja ett föremål ur sångpåsen. Barnet får bestämma hur långt de ska räkna inför sången. När sångerna var slut var det dags att äta frukt.

Förskollärarna berättar under andra samlingen vi observerade att deras samlingar alltid börjar på samma sätt, de sjunger en namnsång där alla deltagare nämns vid namn, samtidigt som pedagogerna hjälps åt att klappa alla barnen på ryggen vid deras namn. Därefter sjunger de en veckosång där de talar om vilken dag det är. Ett barn blev utvalt till att flytta en symbol som används till att visa vilken dag det är. Pedagogerna styrde samlingen tog fram sångkort ur en låda och barnen fick välja ett kort. Efter några

sånger fick en del av barngruppen gå in till matsalen och äta, samlingen fortgick för de andra som väntade. Under hela samlingen använder sig pedagogerna av TAKK.

Ledarrollen i samlingen

Enligt enkäterna framgick det att samtliga förskollärare anser att det är betydelsefullt att utgå från barnens intressen. Förskollärarna leder barnen in i samlingen och ser till att de är delaktiga. Den som leder samlingen ska vara inspirerande, flexibel, närvarande, lyssnande samt vara en positiv förebild. Under samlingen är den vuxne vägledande och följer en röd tråd. En förskollärare svarade att vikten av att ha en tanke bakom den planerade samlingen är stor då förskolläraren beskrev att samlingen ofta kunde bli till en rutin som de utförde för att det ska vara en del av verksamheten. Förskolläraren påpekade att samlingen ej är så viktig om den inte används på rätt sätt i verksamheten.

För att fånga barnens intresse svarar mer än hälften av förskollärarna att de signalerar att det är roligt och har en bekräftande attityd. De visar även barnen respekt genom att låta alla barnen komma till tals. De uttrycker att de använder sig av röstläge, kroppsspråk och rekvisita för att fånga barnens intresse. Kroppsspråk är extra viktigt när barnen är små. En förskollärare skriver "[...] jag leder, deltar och bjuder på mig själv" för att fånga barnens intresse. Flertalet förskollärare beskriver på följande vis ledarens roll: "Min roll är väldigt viktig som inspirationskälla till barnen. För att utveckla deras nyfikenhet och inspirera på ett lustfyllt lekande sätt."

Barnen uttrycker att det är förskolläraren som styr samlingen och bestämmer vem det är som får svara på frågor som ställs. Den vuxne bestämmer reglerna och beskriver hur samlingen ska genomföras.

Ett barn uttrycker detta " Fröken berättar saker och talar om vem som får svara, hon brukar också säga åt barnen att räcka upp handen om de vill något."

I samlingen vi började observera medverkade fyra pedagoger varav en var ledare medan de andra fokuserade på barnens agerande och såg till att de satt still.

Samlingen vi observerade därefter var upplagd på samma sätt mellan pedagogerna.

Barns inflytande

Ungefär hälften av förskollärarna var överens om att barnen kan vara delaktiga utan att sitta ner i ringen och de menar att vissa barn koncentrerar sig bättre genom att ligga eller stå. Samtliga pedagoger anser att barnen bör få inflytande över samlingen. De tar tillvara barnens intressen och genomför aktiviteten efter det. En förskollärare nämnde att de tar upp sådant som är aktuellt och betydelsefullt för barnen, t.ex. julkalendern och aktuell populärkultur. Förskolläraren är lyhörd och leder samlingen efter barnens behov. En förskollärare svarar utifrån läroplanen i enkäten: "Enligt läroplanen ska varje barns intressen bygga verksamheten och barnen ska ha inflytande över sin dag.

Barnen berättar också att de får vara med och bestämma vem de vill sitta bredvid, vilken sång de vill sjunga samt påverka hur de vill att samlingen ska utformas. Barnen är överens om att samlingen oftast är rolig, men säger sig inte veta anledningen till aktiviteten.

Under den första observationen fick barnen endast inflytande innan samlingen påbörjades, då samtalande förskolläraren med barnen om olika föremål i naturen som barnen visade intresse för. När samlingen pågick var det förskollärarens instruktioner som skulle följas och barnens intressen lades åt sidan när några barn uppmärksammade naturens föremål. Pedagogerna ansåg att barnen skulle sitta ner under samlingens gång och detta synliggjordes genom att förskollärarna oavbrutet påpekade detta.

Den andra observationen genomfördes på samma vis och barnen gavs ej möjlighet till eget inflytande. Pedagogerna ansåg även här att barnen skulle sitta ned i samlingen.

Samlingens miljö

Mer än hälften har valt att genomföra samlingen i ett mindre rum med stängd dörr, ofta på en så kallad "samlingsmatta". Mindre än hälften uppger att de skulle vilja ha ett rum till enbart samling. Vissa har även pallar som barnen sitter på för att få egen plats. En avdelning har istället valt att utföra samlingen i lekrummet under förutsättningen att alla föremål är undanplockat för att det ska få ro tillsammans. På tre avdelningar föredrar de att dela in barnen i mindre grupper för att hinna med att se alla barn och för att alla barn ska hinna komma till tals. En utav förskollärarna föredrar att samlingen sker utomhus i skogen men påpekar att det kan förekomma störande moment så som trafik, fåglar, kryp etc. Men enligt 20 av enkätsvaren anser förskollärarna att samlingen bör vara inomhus

på grund av de störningsmoment som de uttrycker ska finnas utomhus. En förskollärare uttrycker sig på följande vis angående samlingens miljö: "Miljön beror på var barnen är. Samlingen sker där vi är efter gruppens behov."

I övrigt bekräftar barnen att samlingen ofta genomförs på en "samlingsmatta" i verksamhetens lekrum.

Den ena samlingen vi observerade genomfördes i skogen på grund av att pedagogerna anser att det är färre störningsmoment och barnen är lugnare utomhus.

Den andra samlingen vi observerade utfördes runt en samlingsmatta med bestämda platser genom prickar med barnens namn på. Under samlingens gång ringde en pedagogs mobiltelefon och några barn sprang igenom rummet för att gå på toaletten, detta upplevdes som störningsmoment då barnen vände sig om för att titta på det som sker.

Gruppen

Förskollärarna beskriver att samlingssituationen stärker gruppkänslan samt utvecklar tryggheten i barngruppen då barnen lär känna varandra. I samlingen utvecklar barnen sin förmåga att fungera i grupp. Två förskollärare svarade i enkäten att de använder sig av samarbetsövningar under samlingen. Under samlingen bekräftas vilka barn som är närvarande samt frånvarande för att genom detta få en känsla av sammanhang. En förskollärare beskriver samlingens inverkan på gruppdynamiken på detta vis: "Samlingen är viktig för att barnen utvecklar sin trygghet i barngruppen [...] Barnen utvecklar sin förmåga att fungera i grupp."

Då den första observationen ägde rum i en småbarnsgrupp var barnen inte intresserade av varandra eller gruppen. Detta visade sig då barnen enbart hade intresse för pedagogens aktivitet. Genom detta kan det vara svårt att stärka gruppkänslan. Den andra observationen förekom i en grupp med treåringar där barnen lyssnade på varandra och väntade på sin tur.

Diskussion

I detta avsnitt kommer vi diskutera resultatet utifrån analysen och kopplar samt tolkar detta till bakgrundens litteratur, arbetets syfte samt frågeställningar.

Det vi kommit fram till är att samlingen oftast är schemalagd strax innan lunch ca. 10.45 på de förskolor vi undersökt. Anledningen till detta är enligt förskollärarna är för att få ett naturligt avbrott i leken och för att barnen fortfarande är pigga. Det Rubinstein Reich (1996) kom fram till i sin undersökning är att samlingen oftast genomförs kl.9 på morgonen. Vi anser att på en småbarnsavdelning är det mer lämpligt att ha samlingen kl.9 innan barnen har blivit trötta. Vi har även upplevt att de äldre barnen också kan vara trötta och få svårt att koncentrera sig precis innan lunch. Nackdelen med att genomföra samlingen kl.9 är att alla barn ej har hunnit komma och att det är ofta någon aktivitet inplanerad kl.9.30. Om samlingen sker strax innan lunch kan det vara svårt att få in alla barnen i tid till samlingen då de är inne i någon lek.

I enkäten svarade samtliga att längden på samlingen varierar på småbarnsavdelning och storbarnsavdelning. På småbarnsavdelning är det ofta mellan 5-15 minuter medan de äldre barnens samling pågår mellan 10-30 minuter. Detta stämmer överens med det Rubinstein Reich (1996) kom fram till då samlingen var mellan 10-30 minuter på alla avdelningarna. Förskollärarna svarade att samlingens längd beror på barnens uthållighet och intresse. Dock under första observationen avslutades samlingen fast barnen fortfarande var intresserade, då de fortfarande iakttog och följde förskollärarens instruktioner. Alla barnen hade heller ej valt föremål från sångpåsen. Vi tolkar att alla barnen hade kunnat välja ur sångpåsen då de fortfarande var nyfikna, fokuserade och att det fanns tid. Enligt oss fanns det ingen anledning att avsluta samlingen medan barnen fortfarande var aktiva och engagerade, men istället stängde pedagogen igen sångpåsen och serverade frukt till barnen. Samlingen ägde rum ungefär kl. 10. Något vi funderat kring angående avslutet på nämnda samling är varför förskolläraren valde att avsluta aktiviteten. Vi kom fram till några tolkningar varför:

Förskolläraren kanske kände sig stressad över att hinna tillbaka till förskolan innan lunchen då samlingen genomfördes i skogen.

Några barn reste sig upp ett par gånger under samlingen och det kanske medförde att förskolläraren avbröt aktiviteten. Detta kan även ha berott på att förskolläraren fick "kaos-ångest" (Fischer & Leicht Madsen, 1984 s. 68). Detta innebär att den som leder

aktiviteten upplever att det håller på att spåra ur, medan de som iakttar upplever att allt flyter på (Fischer & Leicht Madsen, 1984). I efterhand kom vi på att vi skulle ha frågat varför för att få förståelse för avbrottet.

Den andra observationen avslutades efter drygt 15 minuter på grund av att det var dags att äta mat. Några barn var ej redo för att äta utan kunde tänka sig att fortsätta aktiviteten. Det synliggjordes genom att barnen protesterade när det var dags att äta mat. Vi menar att samlingen hade kunnat påbörjas tidigare för att barnen bör ges möjlighet till en längre samling då vi tolkar att intresset uppenbarligen fanns. Detta ser vi kritiskt på då Skolverket (2010) beskriver ett av förskolans mål om barns inflytande med att verksamheten ska sträva efter att barnen ges möjlighet till att påverka sin situation genom att uttrycka sina tankar och åsikter.

Samlingarna innehöll liknande aktiviteter på båda förskolorna. Enligt enkätsvaren bestod samlingen av sång, lekar, språkövningar med mera. Olofsson, (2010), Morsing-Berglund (1994) och Rubinstein Reich (1996) beskriver alla samlingen ur ett gammalmodigt perspektiv där samlingen ses som en förberedelse inför skoltiden. Undersökningen visade att förskollärarna har en mer uppdaterad syn på samlingen där ej lärande är i fokus. Fröbel visar att han var före sin tid med sin pedagogik då hans aktiviteter strävade efter att få barnen att reflektera över bilder och föremål (Öman, 1991). Det svar vi fick var att samlingarna bör påbörjas och avslutas på samma vis för att skapa trygghet samt rutin för barnen. Samlingen i observationen påbörjades och avslutades med samma sång. Barnen förstod då troligen vad som skulle hända och förberedde sig på det.

Enligt Leach och Lewis (2012) bör samlingen innehålla övningar där självförtroendet stärks och där barnen delar med sig av sina känslor. Samlingen är en aktivitet där barnen får öva sin sociala förmåga. En av samlingarna vi observerade innehöll sång och kommunikation vilket kan stärka självförtroendet för barnen. De samtalande om det barnen visade intresse för såsom stenar, ekorror och träden, men vi saknade reflektion över aktiviteten. Barnen fick öva sin sociala förmåga genom att samtala och berätta men enbart innan samlingen.

Eftersom barnen visade intresse för skogen och dess föremål enligt observationen skulle förskollärarna kunnat utforma samlingen därefter genom att blanda med sång.

Enligt enkäterna väljer flertalet pedagoger att enbart sjunga på samlingen för att det är en enkel och beprövad tradition istället för att testa något nytt och genom det försöka fånga barnens intresse. Ibland kan det löna sig att våga gå utanför sin trygghetszon och prova någonting annat för att upptäcka nya intressen hos barnen menar vi. I resultatet visade det sig att en förskollärare delar vår syn om att ha en tanke bakom samlingen. Stamopoulos (2012) menar att det krävs pedagogisk kunskap för att bygga upp en högkvalitativ verksamhet för barnen i tidiga åldrar.

Många förskollärare väljer ändå att utforma samlingen med olika teman utifrån den lokala handlingsplanen. Genom detta uppfylls handlingsplanens syfte och alla delar blir synliga. I den lokala handlingsplanen kan de få idéer till att utforma samlingens innehåll om de har svårt att komma på teman själva.

Enligt Rubinstein Reich (1996) bör barnen under samlingen lära sig att vänta på sin tur, sitta ner, lyssna på varandra och motta instruktioner. På detta vis genomfördes samlingen tidigare medan det i dagsläget ser annorlunda ut. Samlingen är numera en aktivitet där syftet är att barnen ska bli en del av gruppen istället för att bli fostrade till skolbarn. När vi genomförde observationen synliggjordes den äldre synen på samling, genom att förskollärarna uppmanade barnen att sitta ner. Barnen fick även vänta på sin tur och lyssna när kompisarna samtalade. Förskollärarna gav barnen instruktioner som de också fick följa.

Vi tror att det är viktigt att barnen får lära sig att vänta på sin tur genom att prata en i taget för att visa varje barn respekt och uppmärksamhet. Under samlingen anser förskollärarna att alla barnen ska bli bekräftade. Alla barn ska uppleva bekräftelse och att de får ta plats. På samlingen vi observerade var det några barn som tog plats medan andra barn ej uppmärksammades. Även fast barnen sitter tysta och stilla bör de synliggöras av förskollärarna. Vi menar att alla barn bör bli nämnda vid namn minst en gång under samlingen för att visa att de är en del av gruppen och att de syns.

På andra samlingen vi observerade hade de en lösning på detta genom att sjunga en namnsång där alla namn nämns. Björklund (2008) nämner tidigare vikten av att barnens

namn blir nämnda under samlingen för att synliggöra barnen och namnens betydelse. Pedagogen som styrde samlingen lät barnen som satt tysta och väntade få välja ett sångkort. Genom detta synliggjordes även dessa barn. Hon uppmanade de barn som ideligen frågade om det var deras tur att sluta, för att även de skulle få möjlighet att få välja sångkort.

Samtliga förskollärare var överens om att de som är ledare bör ha en betydelsefull roll under samlingen. De beskrev en bra ledare som flexibel, rolig, styrande, närvarande, inspirerande och att den lyssnar in barnen. Förskolläraren som genomförde samlingen var flexibel genom att den försökte dela upp gruppen då några barn var trötta, men kollegorna verkade inte visa intresse för förslaget eftersom de tillslut tog med alla barnen tillbaka till förskolan. Enligt Stamopolus (2012) krävs kunskap av personalen för att lärande ska kunna utvecklas på förskolan. Förskollärarna styrker detta då de beskriver hur viktig deras kunskap är för barnens utveckling. Vi anser att dagens förskollärare är pålästa inom sitt område och detta gör sig synligt i verksamheten. Det visar sig i samlingen genom att förskollärarna talar om aktuella ämnen samt populärkultur. Genom detta visar förskollärarna respekt inför barnen när de bemöter deras intressen.

För att fånga barnens intresse använde sig förskollärarna av sitt kroppsspråk och tonläge. Renberg (2006) skriver att kroppsspråket gör det vardagliga språket tydligare. Barnen har mer nytta utav samlingens innehåll när förskollärarna använder sig av kroppsspråk. Genom detta får barnen större förståelse för vad förskolläraren förmedlar under samlingen. En förskollärare svarade att ett bra sätt att fånga barnens intresse är genom att bjuda på sig själv. Niss, Hindgren & Westin (2007) instämmer med förskolläraren, de skriver att om den vuxne är glad blir barnen också glada och blir då lättare att få med sig mentalt.

I första samlingen vi observerade använde sig förskolläraren inte av sitt kroppsspråk, men hade ändå barnens uppmärksamhet hela tiden. Om barnen hade tappat fokus medan samlingen pågick hade kanske förskolläraren valt att använda sitt kroppsspråk tydligare. Vi anser att kroppsspråket är ett viktigt redskap som ledare och ett enkelt sätt att fånga barnens intresse på.

I samlingen på småbarnsavdelning bör ledaren vara tydlig och styrande för att aktiviteten ska kunna utföras. Detta på grund av att barnen kanske ej har tidigare erfarenheter för att de ska kunna ta initiativ till samling på egen hand. På storbarnsavdelning däremot kan barnen ta större ansvar och ledaren kan inta en mer iakttagande roll under samlingen. Under samlingen vi observerade synliggjordes detta genom att förskolläraren var den styrande och centrala ledaren i samlingen medan barnen lyssnade in vad som skulle ske. Björklund (2008) nämner även detta då hon skriver att förskolläraren har en central roll i samlingen då denne styr och stöttar barnen. Även i den andra samlingen vi observerade var det en förskollärare som var styrande och medelpunkten i samlingen, medan kollegorna fokuserade på vad barnen gjorde. Som ledare är det centralt att ta tillvara på barnens intressen under samlingen.

I enkäten var förskollärarna överens om att barnen inte behöver sitta ner under samlingen för att vara delaktiga. Däremot i samlingen vi observerade påpekade pedagogerna gång på gång att barnen skulle sitta ned även då de till synes verkade vara fokuserade och delaktiga i aktiviteten. Under samlingen funderade vi på varför förskollärarna fokuserade på att barnen skulle sitta ner när de ändå var delaktiga. Vi hade gärna sett att barnen som satt still fick samma uppmärksamhet som barnen som ständigt reste sig upp under detta tillfälle. Genom detta hade samlingen blivit en aktivitet för alla.

Enligt samtliga förskollärares svar på enkäterna bör barnen få inflytande till viss del över samlingen. De lyssnar på barnens tankar och önskemål samt bygger samlingen därefter. På väg till den första samlingen tar förskolläraren tillvara på barnens intresse genom att samtala om det som barnen uppmärksammar i naturen. Genom detta kan barnen få inflytande i denna aktivitet. Förskollärare bör ta tillvara på barnens intressen och tankar för att få alla delaktiga (Niss et al, 2007). Ändå när samlingen påbörjades var det förskollärarens planering som följdes och under aktiviteten fick barnen ej inflytande. Inget inflytande från barnen visade sig under samlingen då de ej fick möjligheten att påverka innehållet. Under den andra observationen gavs barnen ej möjlighet till inflytande, då förskolläraren styrde och bestämde innehållet i aktiviteten. Även då barnen var små hade de språk och kunde uttrycka sina önskningar. Åberg och Lenz Taguchi, (2005) ifrågasätter om de vuxna verkligen lyssnar på barnens tankar och funderingar, de beskriver att ofta är de vuxna för upptagna med att förmedla sin egen

kunskap till barnen. Detta upplevde även vi under observationen. Under samlingen var det några barn som intresserade sig för föremål i skogen men en av pedagogerna avböjde detta och påpekade att barnen skulle delta i aktiviteten. Björklund (2008) stryker denna pedagogs sätt att leda samlingen genom att beskriva att det är pedagogerna som dominerar språkligt under samlingen. Under barnsamtalen uppmärksammade vi att barnen anser att de faktiskt har inflytande under aktiviteten. Enligt barnen får de vara med och påverka sin placering, val av sång samt hur samlingen ska utformas. Utbildningsdepartementet (2003) anser också att inflytande är en mänsklig rättighet och ett villkor för lärande. Vi påstår genom detta att barns inflytande behövs för att skapa en meningsfull samling i förskolan.

Det vi upptäckt genom undersökningen är att barnen inte vet varför de har samling. Vi upptäckte detta då vi samtalade med barnen och frågade varför det tror att de har samling och fick till svar att det var för att äta frukt och för att få "vila från jobbarstunden". Vi anser att om barnen vet om varför de utför olika aktiviteter skapas ett större intresse hos dem. Genom ökad vetskap hos barnen kan de få större förståelse för verksamheten och hur den fungerar.

Mer än hälften av pedagogerna valde att utföra samlingen runt en samlingsmatta med så få störningsmoment som möjligt i rummet, som kan vara exempelvis leksaker, förbipasserande och telefoner som ringer. Helst skulle de vilja vara i ett mindre rum med stängd dörr och att rummet enbart användes till samling. Ingen av förskolorna har ett bestämt rum för enbart ändamålet utan använder ett rum som är avsett för annan aktivitet. Vi menar att förskolorna bör ha ett rum som endast är ämnat för samling för att aktiviteten ska bli ett tillfälle på dagen som barnen ser fram emot. Vi tror att barnen kommer att uppfatta samlingsrummet som något speciellt när rummet endast används vid samlingen. Om rummet omges av något spännande så kan samlingen bli mer effektfull. Med dagens stora barngrupper och personalbrist tror vi dock ej att detta är möjligt då allt utrymme behövs till den dagliga verksamheten.

Åberg & Lenz Taguchi (2005) skriver att barnen ska få vara med och bestämma över inredningen för att skapa en meningsfull miljö där barnen blir nyfikna inför ny kunskap. Om barnen får vara delaktiga och påverka hur rummet till samling ska inredas tror vi att de skulle se fram emot samlingen samt vara varsamma i rummet. Ingen av

förskollärarna har nämnt att barnen brukar få vara med och påverka i vilket rum samlingen ska verkställas.

Ena samlingen vi observerade genomfördes i skogen och det fungerade som pedagogerna önskade. Enligt dem finns det färre störningsmoment ute i skogen och de anser att barnen blir lugnare. Men enligt 20 av enkätsvaren föredrar förskollärarna att ha samlingen inomhus på grund av de störningsmoment som påstås finnas utomhus.

Förskolläraren vi observerade upplever att det finns fler störande moment inomhus. I enkäten svarade en förskollärare att ett av störningsmomenten utomhus kunde vara fåglar och trafik medan förskolläraren som valde att ha samlingen utomhus såg det som en fördel och någonting att bygga samlingen på. Andra observationen utfördes inomhus på en samlingsmatta, där förekom några störningsmoment. Ett störningsmoment var att en telefon ringde samt att ett barn sprang igenom rummet för att gå på toaletten. Detta medförde att barnen förlorade uppmärksamhet, det visade sig genom att barnen betedde sig oroligt.

Några utav förskolorna har valt att dela barngruppen i mindre grupper under samlingen för att samtliga barn ska få ut så mycket som möjligt av samlingen. Genom detta hinner alla barn komma till tals och det blir en mer intim stämning i gruppen. Moberg & Sandels (1945) anser även de att samlingen bör ske i mindre grupper för att förskolläraren ska ha möjlighet att hantera situationen och upprätthålla ordningen i barngruppen.

Svaren vi fick på enkäterna var att samlingen stärker gruppkänslan för barnen och utvecklar trygghet i gruppen. Olofsson (2010) styrker detta då hon beskriver samlingen som en aktivitet där gruppkänslan stärks och barnen lär sig att respektera varandras uppfattningar. Hon skriver även att barnen lär sig socialt samspel och hur barnen bör agera i grupp. Förskollärare bör vara förebilder för barnen genom att samverka socialt med sina kollegor och visa för barnen att du respekterar samtliga individer för deras åsikter. Förskollärare bör även kunna samarbeta med alla i arbetslaget och synliggöra detta för barnen.

Förskollärarna beskrev att samlingen på förskolan består av olika samarbetsövningar där barnen lär sig att acceptera alla i gruppen samt lär sig att samarbeta med alla. När

barnen lär sig att samarbeta i samlingen knyter de an till varandra, detta kan leda till fortsatt lek och aktivitet efter samlingen (Olofsson, 2010). Genom detta kan barnen hitta nya konstellationer och vidga sin kamratkrets. Vi tror även att detta kan leda till större trygghet på förskolan när barnen känner säkerhet i nya kompisrelationer.

Förskollärarna svarade att under samlingen bekräftas vilka barn som är närvarande eller frånvarande för att göra alla barn synliga i gruppen. Vi anser att det är en god ide att använda sig av en närvarotavla på förskolan, för att nämna vilka barn som är närvarande samt frånvarande. Detta gör att alla barn blir nämnda vid namn minst en gång om dagen, samt att de som är frånvarande blir uppmärksammade av resten av gruppen. Björklund (2008) styrker vår åsikt om att få sitt namn omnämnt när hon hävdar att barn som får sitt namn benämnt blir synligt och får förståelse för namnens betydelse. Ett annat sätt att belysa barnens namn är att använda sig utav namnsånger i samlingen och detta genomfördes också i den andra observationen.

Slutsats

Då samling är ett dagligt inslag i förskoleverksamheten anser vi att det är viktigt att använda den på ett pedagogiskt sätt.

Samtliga anser att barns inflytande är nödvändigt men det är en utmaning för pedagogerna att möjliggöra detta i samlingen. Genom detta arbete har vi fått mycket betydelsefulla verktyg som vi tar med oss till vårt kommande yrke som förskollärare. Förskollärarna anser att samlingen är viktig som aktivitet och att de som pedagoger har en central roll i samlingen. Samlingens innehåll bör utgå från förskolans läroplan för att gynna barnen på bästa sätt.

Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den ska inspirera barnen att utforska omvärlden. I förskolan ska barnen möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen. (Skolverket, 2010 s. 6)

Detta citat är hämtat från läroplanen för förskolan under avsnittet "Förskolans uppdrag" och detta ska synliggöras i samlingen och andra aktiviteter i förskolans vardag. Slutligen vill vi belysa förskollärarnas åsikt om att se samlingen som ett tillfälle för möjlighet att öva språk och matematik i förskolans vardag.

Framtida forskning

Ämnet samling är ett omfattande område med många olika infallsvinklar att undersöka. Något vi skulle kunna tänka oss att gå vidare med är hur barnen uppfattar samlingen och hur de reflekterar över varför aktiviteten genomförs? Då vi fick fram av vår barnintervju att barnen ej vet anledningen till samling anser vi att det skulle vara intressant att undersöka samling ur barns perspektiv. Skulle barnen bli mer intresserade om de blev upplysta om samlingens innebörd? Vi upplever att barnen på förskolan skulle kunna bli mer intresserade av samlingen och dess innehåll om den utgår från barnens intressen. Detta är något som vi skulle vilja forska vidare om för att synliggöra samlingen och dess innebörd för barnen.

Referens

- Björklund, E (2008). *Att erövra litteracitet- små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Göteborgs universitet.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.
- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar: metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber
- Fischer, U & Leicht Madsen, B (1984). *Titta här! En bok om barns uppmärksamhet*
Malmö: Liber förlag
- Hatje, A-K (1999). *Från treklang till triangeldrama: barnträdgården som ett kvinnligt samhällsprojekt under 1880-1940-talen*. Lund: Historiska media.
- Morsing- Berglund, B (1994). *Förskolans program för sexåringar*. Stockholm :
Almqvist & Wiksell International.
- Niss, G. Hindgren, L. & Westin, M. (2007). *Vägledande samspel i förskolan*.
Stockholm: International Child Development Programme (ICDP).
- Olofsson, B (2010). *Meningsfull samling i förskolan*. Söderköping: Lärarförbundets förlag.
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Renberg, B (2006). *Språkets mirakel: om tänkande, tal och skrift*. Stockholm: Liber AB.
- Rubinstein Reich, L (1996). *Samling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Sandels, S. & Moberg, M. (eds.) (1945). *Barnträdgården: en handbok*. Stockholm:
Natur och kultur.

Simmons-Christenson, G (1997). *Förskolepedagogikens historia*. Stockholm: Natur och kultur.

Stukát, S (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2010). *Läroplanen för förskolan Lpfö98*. Stockholm: Skolverket och CE Fritzes AB.

Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Öman, A-L (1991). *Frøbels lekteori och lekgåvor*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar

Leach, T & Lewis, E (2012). Children's experiences during circletime: a call for research-informed debate. *Pastoral Care in Education: An International Journal of Personal, Social and Emotional Development* York St John University, UK

Stamopoulos, E (2012). Reframing early childhood leadership. *Australasias Journal of early childhood*. volume 37 Number 2 June.

Utbildningsdepartementet (2003). Departementsserien Ds 2003:46. *Var-dags-inflytande i förskola, skola och vuxenutbildning*. Stockholm: Fritzes.

Bilaga 1 Enkät till pedagoger

Vi skriver under hösten 2013 vårt examensarbete och ska genomföra en undersökning om samling i förskolan. Du kommer att vara anonym i undersökningen.

Man

Kvinna

Utbildning

.....

För att få ut det mesta av en samlingsituation är det viktigt att välja en bra tidpunkt på dagen, hur tänker du angående detta?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hur lägger du upp samlingen och vad innehåller den?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hur gör ni för att fånga barnens intresse?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hur länge har du samling? (I minuter)

.....

I vilken miljö har ni samling och i vilken miljö skulle ni vilja ha samling?

.....

.....
.....
.....
.....
.....

Hur uppfattar du din egen roll i samlingen?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hur viktig är samlingen?

Inte så viktig 1 2 3 4 5 Viktig

Om du svarade 3-5, varför är samlingen viktig?

.....
.....
.....
.....

Om du svarade 1-3, varför är samlingen inte så viktig?

.....
.....
.....
.....

Tack för din medverkan!

Bilaga 2 Barnfrågor

Vad gör ni på samlingen?

Tycker du att samlingen är rolig?

Vad brukar fröken göra under samlingen?

Vad gör fröken om något barn inte lyssnar?

Vad gör fröken om något barn inte sitter still?

Varför tror du att ni har samling på förskolan?

På vilken plats har ni samling?

Bilaga 3 Fullmakt till vårdnadshavare

- Jag kommer inte att sprida barnets identitet vidare till någon annan. Jag kommer även radera ljudupptagning när undersökningen är avslutad.

Underskrift och namnförtydligande av student vid Högskolan i Gävle

- Vi tillåter att vårt barn medverkar i en intervju som kommer att användas till vårt examensarbete. Vi tillåter även att ljudupptagning används.

Barnets namn

Vårdnadshavares underskrift och namnförtydligande

Vårdnadshavares underskrift och namnförtydligande
